

Herberger langs Hærvejen for vandreturister, pilgrimme, cyklister og ryttere.

Af Andreas Blinkenberg, Foreningen Herberger langs Hærvejen.

Projektet med etablering af herberger langs Hærvejen begyndte som et konkurrenceforslag, jeg indsendte i en idé- og projektkonkurrence om udnyttelse af bevaringsværdige bondegårde. Forslaget blev præmieret af Fonden Realdania i oktober 2004. Projektet støttes nu af Fonden, der har givet tilsagn om medfinansiering på 50% af udgifterne til indretning af 10-12 herberger langs Hærvejen i Jylland.

Et herberg består af et eller flere primitive soverum med køjesenge, et fælles toilet/baderum samt køkken med spiseplads, der etableres i tidligere staldbygninger o.lign. tomme bygninger. Det er et lavpris-koncept, der betyder, at en overnatning vil koste ca. 60 kr. Etablering af 10-12 indendørs overnatningssteder langs Hærvejsruten er således et væsentlig led i udviklingen af Hærvejen som vandre og pilgrimsrute.

Projektet tager udgangspunkt i en anvendelsesform, der betyder, at de bevaringsværdige bygninger *ikke* skal moderniseres med nye isolerede indervægge, gulve, lofter, termovinduer og installationer, der kræves i tidssvarende ferieboliger. Bygningerne skal kun anvendes i sommerperioden.

Foreningen Herberger langs Hærvejen er startet i januar 2005 med det formål at administrere etablering og drift af 10-12 herberger langs Hærvejen. Foreningens bestyrelse er sammensat af repræsentanter for de fremtidige brugere af herberger, herunder DVL, Cyklistforbundet, to rideforbund og flere pilgrimsforeninger.

Jeg har indgået aftale med ejerne af 10 ejendomme om at deltage i projektet med indretning af herberger i tidligere staldbygninger. Bygningerne ligger langs Hærvejen på strækningen fra Viborg til Padborg. Aftalerne er kommet i stand i perioden maj-juni 2004 efter udsendelse af ca. 100 skriftlige henvendelser med oplysning om projektet. Tre ejendomme er siden udgået af projektet og to nye er kommet til som erstatning. Der mangler således 1-2 ejendomme som jeg forventer at finde inden udgangen af 2005. De udvalgte ejendomme suppleres med 3 eksisterende overnatningssteder, herunder Kollemorten og Vingstedcentret, hvor ejerne har indvilliget i at stille overnatningskapacitet til rådighed på samme vilkår som for herbergerne.

Hærvejsruten

Før bilernes og jernbanernes tid var Hærvejen Jyllands hovedvej. Når man skulle rejse over land, var det bedst at undgå at skulle krydse de større vandløb. De fleste vandløb starter ved den jyske højderyg. Herfra løber vandløbene enten mod øst eller vest. Højderyggen fungerer som et skel mellem de øst- og vestvendte vandløb. Vejen langs vandskellet fra Viborg til grænsen og videre til Dannevirke/Slesvig kaldes Hærvejen. Hærvejen bestod af mange veje, der gik gennem det centrale Jylland. Mange af vejsporene samledes dog, hvor der var vadesteder og broer.

Hærvejen er i dag markeret dels som cykelrute – dels som vandrerute. På visse strækninger er de to ruter sammenfaldende. Markeringerne blev gennemført omkring 1990 som led i Amternes gennemførelse af et landsdækkende cykel- og vandrestinet. Vandreruten er så vidt muligt markeret på mindre veje og grusveje. Ruten har derfor et slynget forløb på 250 km. fra Viborg til grænsen, der er noget længere end det oprindelige Hærvejsforløb.

I middelalderen voksede pilgrimsbevægelsen sig stærkere og stærkere i form af bodsvandring for at få syndernes forladelse. I en periode deltog mellem 20 og 50% af Europas voksne befolkning i valfarter og vandring. De store valfartsmål dengang var Jerusalem, Santiago de Compostela i Nordvestspanien, Rom og Trondheim- steder som stadig har stor tiltrækningskraft for pilgrimme i vor tid.

I dag begynder mennesker at vandre igen. Motionister, vandringsfolk og turister – men også pilgrimme. Mennesker der i deres søgen efter livets dybde og længslen efter indre opbrud, begiver sig ud på veje og stier i vort danske landskab. *Den indre vandring i den ydre vandrings form.* Pilgrimstanken er blevet genfødt i det moderne rastløse menneskes behov for natur, langsomhed, frihed, enkelhed, stilhed og spiritualitet. Derfor spår jeg en stigende interesse for pilgrimsvandring i Danmark og det øvrige Europa.

Pilgrimmen følger vejen og lader sig opholde af de indtryk og hændelser der sker undervejs. Pilgrimmen søger stilhed og enkel levevis i sin søgen efter Gud. Men pilgrimmen søger også fællesskab og samvær med andre vandrere, såvel troende som søgende pilgrimme. Og ikke mindst sætter pilgrimmen pris på gæstfrihed fra de lokale beboere undervejs. Pilgrimmen planlægger ikke sin færd på forhånd med hotelreservationer og rejseplaner.

Der er etableret initiativgrupper, der arbejder med udvikling af en pilgrimsruter i Danmark, herunder ruten fra Viborg ad Hærvejen med forbindelse til de sydeuropæiske pilgrimsruter til bl.a. Santiago de Compostela. I Spanien har denne rute på 860 km eksisteret i 900 år. Selv har jeg vandet som pilgrim i Spanien i 2002.

Langs pilgrimsruter til Santiago de Compostela er der indrettet herberger i gamle klostre, kirker m.v. Herbergerne ligger med 10-20 km. afstand og er primitivt indrettede med sovesale og fællesrum. Herbergerne drives af lokale kirker eller kommuner. Overnatning er ofte gratis eller koster 3- 4 euro. Dette projekt til etablering af herberger langs Hærvejen tager udgangspunkt i konceptet for pilgrimsherberger på ruten til Santiago de Compostela. Jeg har selv arbejdet som frivillig på et pilgrimsherberg i sommeren 2003 i Estella, i Nordspanien.

Langs Hærvejen findes adskillige steder, der i Middelalderen blev besøgt af folk, der søgte bod for synder og lindring for sygdomme. Men Hærvejen var også fjernvandreroute for vandringerne til de hellige steder i Sydeuropa. Mange gravsten og billeder fra middelalderen viser den karakteristiske muslingeskal som vidnesbyrd om, at den afbildede har været ved Sct. Jacobs Grav i Santiago de Compostela.

Herberger for vandreturister og pilgrimme

Vandreturister og pilgrimme, der ønsker at gå langs Hærvejen har problemer med at finde overnatningssteder. Der er etableret primitive teltpladser på Hærvejsruten, men overnatning på pladserne forudsætter, at man medbringer telte, underlag og andet udstyr. Det går fint for cykelturister, men det er for tungt for de fleste vandrere. Der findes kroer, Bed & Breakfast og vandrehjem langs Hærvejen, men overnatning forudsætter, at der bestilles plads i god tid. Herved mister man det væsentlige spontane incitament i vandringen.

I forbindelse med udvikling af Hærvejen som vandreroute for turister og pilgrimme er der behov for etablering af enkle indendørs overnatningssteder til billige priser - steder, som altid er åbne i sommersæsonen uden forudgående reservation. Et herberg for vandrere adskiller sig fra de kendte vandrehjem ved, at ingen gæster afvises på grund af pladsmangel, og overnatning koster ca. 60 kr. På Hærvejen er der således behov for overnatningssteder med ca. 20-30 km. afstand for vandrere.

Herberger for vandrere kan også benyttes af cykelturister. Mange cykelturister medbringer dog selv telte og kan med fordel anvende de mange primitive teltpladser, der er etableret både langs Hærvejen og rundt i landet i øvrigt. Herberger kan ses som vandrernes pendent til de primitive teltpladser. Overnatningssteder for langtursryttere på Hærvejen kan endvidere indgå i etablering af herberger. Hertil kræves specielt folde, tilgængeligt drikkevand og evt. stalde til hestene.

”**Kollemorten**” er det eneste sted på Hærvejsruten, hvor der er indrettet et herberg efter ovennævnte principper. Den tidligere skolebygning har siden 1994 været drevet som selvejende institution af landsbyens beboere. Der er indrettet 8 fire-sengsværelser og 6 fire-sengshytter, i alt 56 sengepladser. I bygningen er der let adgang til bad, toilet og køkkenfaciliteter. Overnatning koster 55 kr. pr. person i flere-sengsværelserne. Hvis der er optaget findes der ekstra madrasser i andre disponible rum, således at vandrere ikke bliver afvist på grund af pladsmangel. Den tidligere skolebygning anvendes desuden til selskabslokaler, møder og andre lokale arrangementer. En del af bygningen benyttes til børnehave. Udenfor skolen er der teltplads og andre gode opholdsarealer.

Kollemorten hærvejscenter

Den markerede Hærvejsrute fra Viborg til grænsen er ca. 250 km. Derfor er der behov for ca. 12 herberger. Etablering af herberger bør ske samtidig. Når ruten er fuldt udbygget, er der grundlag for at markedsføre et nye koncept for en pilgrimsrute og vandrerute med herberger. Etablering af herberger vil ikke være i konkurrence med de etablerede overnatningssteder i kroer, b&b og vandrehjem. Tværtimod viser erfaringen fra Spanien, at en øget vandre-aktivitet også vil medføre flere turister på hoteller m.v.

Bevaringsværdige gårde og bygninger foreslås indrettes til herberger. De skal ligge langs Hærvejen eller indenfor en afstand af 2-3 km fra Hærvejsruten. Bygninger beliggende i nærheden af kirker og historiske lokaliteter bør foretrækkes. Bygninger der ligger ved de gamle vadesteder og broer over vandløb, hvor der tidligere lå landevejskroer, er særlig interessante i denne sammenhæng. Bevaringsværdige gårde udgør et bredt spekter af kulturhistorisk interessante bygninger, tidstypiske bygninger, hvortil der knytter sig en speciel historie eller blot harmoniske og smukke bygninger, der klæder landskabet.

Der lægges vægt på at restaurere ældre bygninger på en måde, der viser et tidsmæssigt udviklingsforløb fra bygningens opførelse til nutiden eller et nærmere defineret tidspunkt. Bygningen skal således tænkes som et levende kulturhistorisk museum under stadig forandring, eventuelt med udstilling af inventar, der erhverves fra det pågældende lokalområde.

Organisation og finansiering

Herberger indrettes i private ejendomme, og offentligt ejede bygninger. Vi har budgetteret med ca. 11 mill. kr. eller 1 mill. kr pr. herberg i gennemsnit. Restaurering af bevaringsværdige gårdejendomme til herberger forudsætter, at der ydes tilskud gennem fonde, herunder Fonden Realdania. Foreningen Herberger langs Hærvejen har således påbegyndt ansøgningsprocedure for Artikel 33 fra EU,s udviklingsmidler til landdistriktsudvikling. Friluftsrådet har bevilget 1,2 mill til projektet. Silkeborg og Viborg kommuner har givet tilsagn om medfinansiering. Det er således målet at opnå en 100% finansiering for restaurering af de ejendomme der indgår i herbergsprojektet.

Driften af herberger skal udføres af ejendommenes ejere eller lokale foreninger. Selve driften af herberger i sommersæsonen skal være selvfinansierende, således at indtægter fra overnatning anvendes til opsyn, rengøring m.m..

Det videre arbejde

Bestræbelserne med at finde egnede bygninger og steder for etablering af herberger vil fortsætte i forskellige fora. Jeg forventer, at etablering af en række herberger vil føre til øget interesse i landsorganisationerne og hos offentlige myndigheder. Også ejere af gårdejendomme og andre bygninger kan blive motiveret til at indrette herberger. Pilgrimsorganisationerne vil fortsat arbejde for at udbygge pilgrimsruter med forbindelser til Norge og Sverige- og med etablering af herberger.

I det opsøgende arbejde i dette projekt, har det vist sig, at der skal satses på samling af flere funktioner på ejendomme, som vi ser det i Kollemorten Hærvejscenter, der fungerer både som herberg og lokalt forsamlingshus. I forbindelse med sognegårde og landsbykirker kan der indrettes herberger, der også kan benyttes af de lokale spejder- og ungdomsorganisationer og til andre formål i vinterperioden. Også ejere af private gårdejendomme kan se en fordel i at kombinere herberger med værelsesudlejning (Bed & Breakfast) og teltpladser. Herbergerne skal så vidt muligt indrettes således, at de kan betjene både vandrere, cyklister og ryttere.